

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 3, jaargang 9, maart 2009

Uitgave: 8 PSO's en NvD. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

Van de redactie

In *Van de redactie* in het [augustusnummer 2008](#) van de Nieuwsbrief schreef ik dat wie heel grote lijnen trekt tot de conclusie komt dat de branche in staat moet zijn uit de € 500 miljoen aan gemeentelijke subsidies meer geld centraal bijeen te brengen dan de € 20 miljoen innovatiegeld + € 5,6 miljoen besteltakengeld van OCW. Als de branche werkelijk wil, kan zij het initiatief nemen in de verdere bibliotheekvernieuwing.

In een vergadering van de *werkgroep exploitatie digitale bibliotheek* werd weer gesproken over € 2 per inwoner, met de bedoeling een eigen beheersorganisatie voor de digitale bibliotheek op te richten. Andere organisaties worden kennelijk niet, of althans te weinig, vertrouwd.

Hiermee zijn nu drie modellen ontstaan:

- Het officiële model van het VOB-bestuur: het OCW-innovatiegeld (bestemd voor digitale ontwikkelingen) moet, zeker in 2009, naar *het VOB-bureau* (inclusief het Agendateam).
- Het model van OCW (op basis van het rapport-Calff): het OCW-innovatiegeld wordt (na 2009: via het Sectorinstituut) toegekend aan *innovatiecentra* uit het land (waarbij OCW vooral denkt aan PSO's en grote bibliotheken).
- Het model dat in de werkgroep exploitatie digitale bibliotheek besproken is: *een eigen beheersorganisatie digitale bibliotheek* van er aan deelnemende bibliotheken. Het initiatief ligt bij die bibliotheken; OCW mag desgewenst aanhaken.

Hoe langer OCW wacht met duidelijkheid te bieden over de inzet van het innovatiegeld, hoe meer kans er is dat het derde model er komt.

Ondertussen blijven we worstelen met de vragen welk dienstverleningsconcept we eigenlijk willen bieden en op welke markt we willen opereren. Ik denk dat **Fred Geelen** uit Heerlen gelijk heeft en dat het beter is nauw

bij het onderwijs aan te sluiten dan lukraak van alles te doen op de vrijetijdsmarkt. Het onderwijs is een onomstreden basisvoorziening, een groot publiek belang. De openbare bibliotheek staat er qua maatschappelijke legitimatie en zeker qua belangstelling minder goed voor. Daarom kunnen wij, denk ik, beter naar het onderwijs opschuiven dan er vanaf drijven. De belangrijkste keus blijft: Centrum voor Ontwikkeling en Verheffing of Warenhuis voor Infantilisering en Debilisering. Het is prima om, inclusief de toepassing van web-2.0-mogelijkheden, erg goed naar de gebruikers te luisteren, maar *eerst en vooral* zal de bibliotheek zelf moeten weten wat zij voor wie wil zijn.

Wim Keizer,
9 maart 2009

Nieuwe beheersorganisatie voor Mijnbibliotheek.nl?

Moeten we nog langer wachten op de € 17 miljoen die OCW wil aanwenden voor digitale ontwikkelingen, of kunnen we beter zelf als branche volgens het zwaan-kleef-aan-principe gelden bij elkaar brengen om nu eindelijk eens snel een flinke voortgang te maken met "Mijnbibliotheek.nl" als nieuw concept van "de digitale bibliotheek"?

Die vraag rees 26 februari aan het eind van een ochtend waarin leden van het Agendateam van de VOB onder leiding van **Peter van Eijk** gesproken hadden met de *werkgroep exploitatie digitale bibliotheek*. Na de vorig jaar gehouden streefbeeldsessies van het Agendateam met belangstellenden uit de branche over de geïntegreerde aanpak van de digitale bibliotheek, marketing en HRM zijn er voor de digitale bibliotheek twee werkgroepen gevormd: exploitatie en functionaliteiten. Beide werkgroepen kwamen (na elkaar) bijeen op 26 februari. De bedoeling is dat in de werkgroepen voorwerk wordt verricht dat moet uitmonden in voorstellen

van het VOB-bestuur aan de leden (eerste keer voor ledenvergadering 18 juni).

Gemak en thuisgebruik

Voor de werkgroep exploitatie (waaraan ik deelneem – wk) schetste **Dennis Eijsten** allereerst in het kort de inhoudelijke filosofie. De focus moet liggen op gemak en thuisgebruik. Aantrekkelijke websites bestaan steeds meer uit webcomponenten. Goede voorbeelden zijn de *BBC* en *i-GoogLe*. Door deze aanpak te kiezen kun je naar een flexibele mix van lokale en landelijke webcomponenten. Ook maakt een opzet met webcomponenten personalisering mogelijk. We hebben wel ongeveer 4 miljoen gebruikers, maar die willen allemaal iets anders. Er moeten verbindingen tussen de componenten mogelijk zijn, iets wat met veel van wat tot nu toe ontwikkeld is nog niet kan. Mijneigenbibliotheek.nl van Biblionet Groningen geeft al een indruk van wat een landelijke Mijnbibliotheek.nl kan worden.

Op welke markt zitten we?

Inhoud, structuur en geld zijn nauw met elkaar verbonden. Het was dus onvermijdelijk dat in de werkgroep exploitatie niet alleen over geld, maar ook over inhoud en structuur werd gesproken. Zo rees de vraag op welke markt de bibliotheek nu eigenlijk wil opereren. Is het de brede vrijetijdsmarkt, waar heel veel andere concurrenten zijn, steeds meer ook op internet. Maar waar is de bibliotheek uniek in? Wat moet het dienstverleningsconcept zijn?

Fred Geelen (Bibliotheek Heerlen) hield een pleidooi nauw aan te haken bij het onderwijs en een grote rol te gaan spelen in de informatiehuishouding van kinderen. Als je scholen digitaal en fysiek samen pakt met bibliotheken, heb je iets unieks, gekoppeld aan wat nog steeds een groot belang heeft: levenslang leren.

€ 6 miljoen plus nog wat

Op dit moment is er landelijk met Bibliotheek.nl € 6 miljoen gemoeid: € 2,9 miljoen uit het omslaggeld van € 0,18 per inwoner voor digitale content, € 0,6 miljoen uit het omslaggeld van € 0,04 per inwoner en € 2,5 miljoen OCW-vernieuwingsgeld. In die € 6 miljoen zit *niet* wat er lokaal (bibliotheken) en provinciaal (PSO's en/of PDO'en) wordt bijgedragen aan Bibliotheek.nl.

Eigenaarschap

Peter van Eijk gaf aan dat een belangrijk issue is: het eigenaarschap. Nu is het zo dat iedereen die iets heeft bijgedragen aan Bibliotheek.nl meent een deel van het eigenaarschap te hebben, of het nu gaat om rechtstreeks toegekende subsidiegelden van overheden of om branchegelden van bibliotheekorganisaties. Er is een onoverzichtelijke situatie ontstaan, die verlamd werkt. In dat verband deed hij ook een oproep eens kritisch te kijken naar de ingekochte digitale content (van de € 0,18 per inwoner). Het blijkt dat een deel ervan in afnemende mate gebruikt wordt, wat de vraag oproept of de ermee gemoeide contracten wel verlengd moeten worden.

Kosten- en verdienmodellen

Hij schatte de kosten van Mijnbibliotheek.nl (eindplaatje in 2012) op € 8 miljoen. Dat bedrag zou betaald kunnen worden uit de € 17 miljoen innovatiegelden van OCW. Maar, het is bekend, de minister heeft nog niet besloten hoe dat geld moet worden aangewend. Er zijn natuurlijk meer wensen. Ook het woord *Schoolbieb* viel. De vraag is welke kosten- en verdienmodellen je hanteert. Hoort Schoolbieb bij de publieke taken van de openbare bibliotheek en is het dus gerechtvaardigd de kosten te betalen uit subsidiegelden? Of moet Schoolbieb in de markt worden gezet (d.w.z.: worden verkocht aan scholen). Ook een mix van de twee is denkbaar.

Nieuwe huisstijl

Hoe komt Mijnbibliotheek.nl er uit te zien? **Dirk Houtgraaf** (die zich bij de VOB bezig houdt met marketing) vertelde dat in de discussies over marketing en retailconcepten (o.a. rondetafelgesprekken) ook wordt gesproken over een nieuwe, gezamenlijke huisstijl voor de openbare bibliotheek.

Innoveren voor onzekere toekomst

Verder sprekend over het eigenaarschap passeerden verschillende mogelijkheden de revue. We opereren voor een onzekere toekomst, de waarheden van vandaag zijn morgen misschien weer achterhaald. Hypotheses die vandaag plausibel lijken, kunnen toch (heel) anders uitpakken. Innoveren houdt ook in dat projecten mogen en kunnen mislukken.

Zelf handen ineen slaan

Peter van Eijk zei dat het cruciaal is het eigenaarschap goed te regelen. Is het iets voor het sectorinstituut? Dan ben je afhankelijk van OCW-gelden. En het is nog steeds onzeker hoe die gelden worden ingezet. Is het iets voor de nieuwe brancheorganisatie? Maar die is er nog niet en de VOB is, samen met OCW, volop met zichzelf bezig (ontvlechting). Andere partijen in de branche? Daar klonk geen enthousiasme bij door. En zo rees de gedachte dat het misschien maar beter is als gezamenlijke bibliotheken een eigen nieuwe beheersorganisatie op te richten, een entiteit die Mijnbibliotheek.nl gaat ontwikkelen en die ook verder als partij kan optreden die allerlei zaken moet regelen die nu nog door de VOB worden geregeld. Voorbeelden daarvan: de toepassing van de informatiearchitectuur, nodig voor de webcomponenten van Mijnbibliotheek.nl. Het aangaan van nieuwe contracten inzake de digitale content. Of (bijvoorbeeld) een besluit om de Huiswerkcentrale (*Tagge!*), ontwikkeld door Bibliotheek Haarlemmermeer, landelijk aan te pakken.

Jos Debeij (Bibliotheek Deventer) noemde weer de ook al door hem op 9 oktober (extra VOB-ledenvergadering) naar voren gebrachte € 2 per inwoner werkgebied. Die kun je geven aan een club waar je vertrouwen in hebt.

Zwaan-kleef-aan-principe

Deelnemers aan de vergadering vonden dat je wel kunt opereren onder de paraplu van de nieuwe brancheorganisatie, maar dat er geen ledenvergaderingen voor de nieuwe entiteit moeten zijn. En ook kan niet gewacht worden tot iedereen wil bijdragen. Men vond dat gewerkt moet worden volgens het zwaan-kleef-aan-principe. **Jos Debeij**, **Willem Huberts** (Bibliotheek Gelderland Zuid), **Eppo van Nispen** (Dok Delft) en **Chris Wiersma** (Bibliotheek Almere) toonden zich bereid als initiatiefgroepje op te treden en voor de volgende vergadering van de werkgroep exploitatie, eind maart, met een eerste plan te komen.

Werkgroep Functionaliteiten

Op zijn blog gaf Jan Klerk ("Jan Tweetpunt-nul") zijn mening over de vergadering van de werkgroep Functionaliteiten: [De weg naar Mijnbibliotheek.nl](#).

Samenstelling werkgroepen

De samenstelling van de werkgroepen is:

Functionaliteiten:

- **Frank Bergsma**, Bibliotheek Hoorn;
- **Barbra Bloemink**, Bibliotheekservice Fryslân;
- **Jos Debeij**, Bibliotheek Deventer;
- **Mark Deckers**, Overijsselse Bibliotheek Dienst;
- **Hans van Dijk**, Biblionet Groningen;
- **Jaap van der Geer**, DOK Delft;
- **Wouter van der Hoog**, VOB/Beelden voor de Toekomst;
- **Willem Huberts**, Bibliotheek Gelderland-Zuid;
- **Jan Klerk**, Stadsbibliotheek Haarlem;
- **Ronald Kok**, Bibliotheek Rotterdam;
- **Guy Miellet**, Bibliotheek Utrecht;
- **Karolien Selhorst**, Bibliotheek Vissingen;
- **Anneke Westland**, BiSC Utrecht.

Exploitatie:

- **Jos Debeij**, Bibliotheek Deventer;
- **Fred Geelen**, Bibliotheek Heerlen;
- **Adriaan van Geest**, Bibliotheek Haarlemmermeer;
- **Tineke van Ham**, Bibliotheek Zwolle;
- **Willem Huberts**, Bibliotheek Gelderland-Zuid;
- **Wim Keizer**, SOOB NH en BOZH;
- **Saskia Leferink**, Bibliotheek Midden-Brabant;
- **Henk Pilon**, Biblionet Groningen;
- **Eppo van Nispen**, DOK Delft;
- **Thijs Torreman**, Bibliotheek Eindhoven;
- **Chris Wiersma**, Bibliotheek Almere.

Nog geen duidelijkheid over inzet van OCW-gelden in 2009

Minister **Ronald Plasterk** van OCW wil met de VOB en de aan stellen programma-managers overleggen over de aanpak van de bibliotheekinnovatie in 2009. Dat schrijft hij in een brief van 10 februari 2009 aan de Tweede Kamer. De brief wordt volgens de laatste planning op 26 maart behandeld in de *Voortouwcommissie* van OCW (maar de behandeling was al enkele malen uitgesteld). Bijlagen bij de brief zijn het rapport-Calff, het bestuurlijk akkoord en de uitgangspunten-notitie voor het bibliotheekcharter 2009-2012. In de brief legt Plasterk uit waarom hij in het bestuurlijk akkoord afgeweken is van het rapport-Calff.

Leeuwendeel gemeentelijk geld

Hij laat nog eens zien dat het openbare bibliotheekwerk voornamelijk afhankelijk is van het beleid van de gemeenten door te schrijven: "Omdat gemeenten het leeuwendeel van het openbare bibliotheekwerk bekostigen, heb ik de VNG gevraagd om te zorgen voor een trekker uit haar kring. De heer Hans Dijkstal heeft zich daartoe in

beginsel bereid verklaard. Het streven is het charter - dat in concept aan de drie bestuurslagen ter goedkeuring wordt voorgelegd - nog in 2009 vast te stellen."

Innovatiecentra na 2009

Zoals uit het bestuurlijk akkoord al bleek, komen er in 2009 nog geen innovatiecentra. Er komt ook geen programmabureau. "Mijn streven is, in goed overleg met de VOB, dat het sectorinstituut en de brancheorganisatie per 1 januari 2010 van start kunnen gaan. De voorstellen van de commissie om een programmabureau en een stuurgroep op te richten spreken me daarom minder aan. Dit leidt tot een onnodig zware organisatie voor de periode van één jaar. De bibliotheekvernieuwing van de afgelopen jaren heeft ons geleerd dat het noodzakelijk is continu te vernieuwen. De suggestie van de commissie om bij het stimuleren van innovatie ook de kracht van de sector te mobiliseren is mij uit het hart gegrepen. Omdat de expertise op de drie programmalijnen nog onvoldoende geconcentreerd is binnen een specifieke bibliotheek of PSO, geef ik er de voorkeur aan om in 2009 nog niet met innovatiecentra te werken, al is dit wel het streven voor de periode daarna. Naar mijn mening verdient het in 2009 de voorkeur per onderdeel te werken met een groep experts uit de bibliotheeksector. Vanzelfsprekend moet er één duidelijk aanspreekpunt per programmalijn zijn." Vervolgens zegt de minister wat in de aanhef staat: overleg met de VOB en "de aan te stellen programmamanagers". In het bestuurlijk akkoord stond dat er een projectgroep komt, bestaande uit één regisserende programmamanager en drie inhoudelijke managers, waarvan er één op voordracht van de VOB.

Netwerkvorming

De minister gaat ook verder in op het charter. Hij schrijft: "De afgelopen periode is geïnvesteerd in het versterken van de afzonderlijke elementen van het bibliotheekstelsel (op-schaling basisbibliotheken, herpositionering PSO's). Nu is het noodzakelijk dat er daadwerkelijk één stelsel van bibliotheken komt. Ik wil dat bereiken door de netwerkvorming verder te stimuleren en de vrijblijvendheid binnen het stelsel terug te dringen. Het sterk gedecentraliseerde karakter van de sector biedt veel ruimte om vast te houden aan de eigen autonomie. Dit heeft tot gevolg dat partijen onvoldoende samenwerken of dat wél doen, maar dan zonder bindende

afspraken. De samenwerking tussen bibliotheekorganisaties, tussen de overheden onderling en tussen beide heeft daardoor een te vrijblijvend karakter. Dit wordt mede veroorzaakt doordat de bevoegdheden versnipperd zijn. In dit opzicht heeft de decentralisatie het stelsel kwetsbaar gemaakt. Inspanningen in de afgelopen jaren om daarin verbetering te brengen hebben onvoldoende resultaat opgeleverd. Ik denk dat het bibliotheekcharter een belangrijk instrument kan zijn om de samenhang te verbeteren en de slagkracht te vergroten. Decentralisatie is hierbij het uitgangspunt."

Rol provincies en PSO's

Plasterk vindt dat alle partijen zullen moeten meewerken. "Voor provincies zie ik een belangrijke rol bij het stimuleren van bovenlokale netwerkvorming binnen het eigen werkgebied en tussen de diverse provincies. Verder kan de bibliotheeksector aanmerkelijk worden versterkt door het beter benutten van de PSO's. Provincies kunnen als opdrachtgevers van de PSO's daaraan een bijdrage leveren. Kortom, ook in de toekomst zie ik voor provincies een essentiële rol weggelegd."

Inhoudelijk gaat de brief in op de noodzaak centrale regie te hebben bij de verdere ontwikkeling en invulling van "de digitale bibliotheek".

De hele brief is te lezen onder:

<http://www.minocw.nl/documenten/96993.pdf>.

SOOB en BOZH bezorgd over inzet OCW-gelden in 2009

De leden van de PDO'en in Noord- en Zuid-Holland (de SOOB NH en het BOZH) hebben er in een brief van 27 februari 2009 bij minister **Plasterk** van OCW voor gepleit 2009 geen verloren jaar te laten worden voor de aanwending van de OCW-innovatiegelden. De leden maken zich zorgen over het feit dat er nog geen besluiten zijn genomen over de inzet voor 2009.

"U schrijft dat u uw voorgestane aanpak in overleg met de VOB en met de aan te stellen programmamanagers verder uitwerkt. Uit het bestuurlijk akkoord van 15 december begrepen wij dat het gaat om één regisserende programmamanager en drie inhou-

delijke managers (waarvan één op voordracht van de VOB).

Wij hadden gehoopt dat u snel na het verschijnen van het bestuurlijk akkoord nog in 2008 een regisserende programmamanager zou hebben aangesteld die met kracht de voorgestane aanpak ter hand zou hebben genomen. Maar helaas bereiken ons berichten dat de aanpak voor 2009 vertraging ondervindt. Wij vinden dat verontrustend. Zo stuurde de VOB haar leden en de PSO's op 13 januari 2009 een brief waarin werd bericht dat Schoolbieb op een zeer laag pitje wordt gezet. De commissie-Calff heeft er echter voor gepleit om diensten als AI@din, de G!ds en Schoolbieb in 2009 nog voort te zetten om niet tot ongewenste kapitaalvernietiging te komen en tegelijk een onafhankelijke evaluatie te houden", aldus de brief.

VOB in 2009

SOOB en BOZH schrijven verder: "Wij gaan er van uit dat de VOB in 2009 nog over dezelfde OCW-vernieuwingsmiddelen en reguliere OCW-middelen (besteltakenbudget) kan beschikken als in 2008. Ook begrijpen wij dat 1 januari 2010 de datum is waarop het besteltakenbudget naar het op te richten sectorinstituut gaat en de OCW-vernieuwingsmiddelen naar de innovatiecentra.

Tot en met 2008 kwam een zeer groot deel van de OCW-vernieuwingsmiddelen beschikbaar via de provincies. In Noord- en Zuid-Holland is meer dan de helft daarvan aangewend in het provinciale netwerk (samenwerking van SOOB respectievelijk BOZH en de PSO ProBiblio). Met dat geld zijn provinciebrede projecten uitgevoerd ter versterking van de kernfuncties van de openbare bibliotheken. De leden van de SOOB en van BOZH zouden het zeer betreuren als er een groot hiaat ontstaat tussen datgene wat tot en met 2008 gerealiseerd is en wat in 2009 moet worden aangepakt.

U schrijft in uw brief aan de Kamer dat de sector onder zware druk staat, maar dat u een belangrijke rol voor de openbare bibliotheek ziet weggelegd - alleen op voorwaarde dat de bibliotheken er snel in slagen - nu het nog kan - de kansen te grijpen en antwoord te geven op de bedreigingen. De leden van de SOOB en van BOZH pleiten er in dat licht voor om 2009 geen verloren jaar te laten worden en met spoed een regisserende programmamanager aan te stellen."

Opinie

Kosten- en verdienmodellen in de informatiesector

Wim Keizer

Nadat **Kees Spaan** van de *Nederlandse Dagbladpers* het had over het probleem dat de dagbladen op zoek moeten naar een nieuw verdienmodel, omdat hun bestaande verdienmodel (inkomsten van abonnees en adverteerders) door alle gratis informatie op internet teloor is gegaan (zie [vorige Nieuwsbrief](#)), is mij de afgelopen maand opgevallen hoe vaak dat woord "verdienmodel" wel opduikt. Vaak in combinatie met auteursrecht of *copyright*. Moderne bloggers blijken een hekel te hebben aan auteursrecht, omdat ze menen dat alles op internet gratis moet zijn en dan ook nog kwaliteit kan hebben. Maar gratis bestaat niet, iemand betaalt de rekening. Kees Spaan zei ook dat er een heel ander kostenmodel ontstaat als de krant geen papier meer nodig heeft en niet meer bezorgd hoeft te worden, maar hij zag de lezers nog niet massaal omschakelen naar een beeldscherm. Ook voor de bibliotheken ontstaat er natuurlijk een heel ander kostenmodel als geen papieren boeken meer uitgeleend hoeven te worden.

Eigenaar

Een ander woord dat meer en meer opduikt is "eigenaar". Wie is de eigenaar van de informatie en de middelen om deze informatie aan de man brengen? Wie steekt er geld in (ofwel: wie loopt risico's, maar kan er ook aan verdienen?). Vrije toegang tot informatie is een groot publiek belang, maar ook het inkomen van informatiewerkers is niet onbelangrijk. In twee belangen moet een balans gevonden worden.

Vier basismodellen

Ik zie ten aanzien van mensen die actief zijn in de informatievoorziening eigenlijk vier basismodellen qua verdienmodel:

1. Ze doen het gratis, de gebruiker betaalt niets en er zijn ook geen andere bronnen van inkomsten. Dat kan als ze het doen als hobby of nevenfunctie en er geen geld mee hoeven te verdienen, omdat ze op andere wijze in hun inkomen kunnen voorzien. Veel hobby-bloggers bijvoorbeeld. De gratis *user generated content*.

- Heel erg veel, onafzienbaar veel, en van zeer wisselende kwaliteit.
2. Ze doen het niet gratis, voor het publiek is het wel gratis, maar er zijn geen andere private inkomensbronnen. Dat kan als het gaat om mensen die in overheidsdienst werken of bij een instelling die door een overheid betaald wordt. Mensen zoals de bibliothecarissen in openbare bibliotheken dus. Of wetenschappers die door een universiteit betaald worden. Of mensen die bij de publieke omroep werken. De belastingbetaler betaalt.
 3. Ze doen het niet gratis, voor het publiek is het wel gratis, maar de overheid betaalt niet. Dat kan als de kosten die met die informatievoorziening gemoeid zijn betaald worden uit andere private bron, bijvoorbeeld door adverteerders. Mensen die werken bij de gratis kranten, bij de commerciële omroep of voor websites en andere internetdiensten die uitsluitend betaald worden met advertenties. Zoals veel heel bekende: Google, Hyves, Facebook.
 4. Ze doen het niet gratis en voor de gebruiker is het ook niet gratis. Veel journalisten bijvoorbeeld die in dienst zijn bij een krant of tijdschrift, redacteurs die bij een uitgeverij werken, auteurs die door hun uitgever betaald worden of mensen die in een boekhandel werken. Vaak is er hier een mix en betaalt niet alleen de gebruiker, maar ook de adverteerder. Een redactiestatuut zorgt voor de nodige onafhankelijkheid. Op internet zien we dit vierde model weinig. Persoonlijk betalen voor (of meebetalen aan) iets dat op andere websites "gratis" is (d.w.z. op andere wijze betaald wordt), doen mensen niet graag. [Nicholas Carr](#) denkt dat het voor kranten ooit mogelijk zal zijn, maar niet nadat er eerst drastisch gesaneerd zal zijn.

Vierde model weg?

Ik vraag me af of het zo is dat door de verdere digitalisering van informatie het vierde model helemaal zal gaan verdwijnen. Wel als mensen massaal blijven weigeren direct te betalen voor informatie. Dan houden we als informatiewerkers alleen de hobbyïsten over, de door adverteerders betaalden en de door overheden betaalden.

Het nadeel van de hobbyïsten is dat er erg veel kaf onder het koren is en dat het veel te veel moeite kost om bij dat koren te komen.

Het nadeel van de alleen door adverteerders betaalden is dat je nooit weet of de informatieverstrekkers hun oren niet laten hangen naar de adverteerders.

Het nadeel van alleen door de overheid betaalden is dat er een maatschappelijk belang met hun informatie gemoeid moet zijn, maar dat de ideeën daarover mede afhankelijk kunnen zijn van de waan van de dag. Als er dan ook nog sprake is van decentralisatie naar lagere overheden zie je het beleid alle kanten op gaan en de kwaliteit erg variëren.

Levert het voldoende pluriformiteit en kwaliteit op als mensen niet zelf rechtstreeks (mee-)betalen? Ik twijfel zeer en blij vooralsnog dus mijn abonnementsgelden voor een aantal kwaliteitskranten en -tijdschriften betalen. En blij boeken kopen.

Opinie

Naar PSI'en en PBO's?

Wim Keizer

Net zo min als ik voor de oprichting van een sectorinstituut en de omvorming van de VOB tot een zuivere brancheorganisatie was, voelde ik voor de omvorming van de PBC's tot PSO's. In veel provincies heeft deze omvorming tot een groter aantal werkgevers geleid. Alleen in Groningen, Drenthe en Overijssel is nog sprake van vormen van centraal werkgeverschap op grotere schaal dan die van de basisbibliotheek. Jammer dat het niet in meer provincies geldt. Minister **Plasterk** mag dan in het bestuurlijk akkoord van 15 december 2008 weer de Wet op het Specifiek Cultuurbeleid opgevoerd hebben (waarin de PBC's genoemd worden als onderdeel van het provinciale bibliotheek-netwerk), feit is dat er geen PBC's-oude-stijl meer bestaan.

Denkmodel

Nu de minister heeft besloten de VOB te splitsen in een sectorinstituut (betaald door OCW) en een brancheorganisatie (betaald door haar leden-bibliotheken) is het wellicht een aardig denkmodel de splitsing eens door te trekken naar het provinciale niveau. PSO's maken dankbaar gebruik van hun hybride karakter (enerzijds door de provincie gesubsidieerde instelling en anderzijds door hun klanten voor hun diensten betaald

bedrijf), maar hebben ook wel last van hun onduidelijke identiteit. Wie vertrouwt ze helemaal? En naast de PSO bestaat er in een aantal provincies het PDO (provinciaal directieoverleg). Soms is er sprake van een gezond spanningsveld tussen PSO en PDO, maar soms is er ook wel sprake van ruzies. De PSO's tonen zich gefrustreerd door het feit dat de huidige VOB hun bestaan ontkent of marginaliseert, ook al belijdt de *Agenda voor de toekomst* een nieuwe liefde voor de PSO's. Maar het is de vraag of VOB-leden deze nieuwe liefde ook allemaal zonder voorbehoud delen.

Provinciale netwerktaken verschillend

Wat de PSO met subsidiegeld van de provincie doet verschilt per provincie, omdat elke provincie een eigen opvatting heeft over wat er wel of niet gesubsidieerd behoort te worden. In een brief van 17 april 2008 aan de minister van OCW heeft IPO mooie woorden gesproken over de noodzaak van afstemming van het beleid van de provincies ten aanzien van de benoeming van door de provincie gesubsidieerde netwerktaken. Ook in de uitgangspuntennotitie voor het bibliotheekcharter staat dat het charter op provinciaal niveau moet vastleggen wat de inhoudelijke en facilitaire PSO-taken zijn, alsmede de taakafstemming met andere PSO's.

Maar feit blijft dat de activiteiten van provincies soms nogal een hoog *Klaartje-Peters-gehalte* hebben (meer gericht op publiciteit dan op werkelijke inhoud) en dat PSO's elkaar voor wat betreft hun niet-gesubsidieerde activiteiten in toenemende mate in andermans provincies tegenkomen (als concurrent).

Doortrekken?

Is het een idee het bestaan van een landelijk, door OCW betaald sectorinstituut en een door de bibliotheken betaalde brancheorganisatie door te trekken naar het provinciale niveau? De PSO omvormen tot PSI (Provinciaal Sectorinstituut) en het PDO tot PBO (Provinciale Brancheorganisatie)? OCW had met de via het sectorinstituut in te schakelen innovatiecentra in het land toch al PSO's op het oog. Door het landelijke sectorinstituut te verbinden met de provinciale sectorinstituten

- a. kan de inzet van OCW-gelden meer dan tot nu toe het geval was worden gecoördineerd met de inzet van de provinciale gelden voor het bibliotheekwerk;

- b. kunnen de taken van het landelijke sectorinstituut worden afgestemd op de taken van de provinciale sectorinstituten.

In zo'n opzet ligt het natuurlijk niet voor de hand dat de PSI'en lid worden van de nieuwe landelijke brancheorganisatie. Ook ligt het niet voor de hand dat de PSI'en naast hun gesubsidieerde taken commerciële activiteiten in andere provincies ontplooiën, tenzij organisatorisch en qua eigenaarschap duidelijk losgekoppeld van de PSI-taken.

Hoe meer geld, hoe meer invloed

Voor de Provinciale Brancheorganisaties (PBO's) geldt hetzelfde als voor de landelijke Brancheorganisatie (BO): hun taken en mogelijkheden zullen sterk afhangen van de vraag hoeveel geld de leden voor welke taken en diensten over hebben, maar duidelijk is: hoe meer contributie hoe meer de brancheorganisaties zelf kunnen doen: *van en voor de bibliotheken*. Aangezien de leden van de PBO's dezelfde zijn als van de landelijke BO, is het aan hen tot een goede afstemming en taakafbakening binnen de *branche* te komen.

Vraag blijft

De vraag blijft wel: sector en branche, landelijk en provinciaal, hoe komen zij tot een logische taakverdeling en een vruchtbare samenwerking?

Pleidooi voor verdieping en kwaliteit van informatie

In *BibliotheekBlad 3/2009* hielden **Mari Nelissen** en **Hans van Duijnhoven** van Bibliotheek Maasland (rond Oss) een pleidooi het begrip volksverheffing weer serieus te nemen.

Nelissen: "In het rapport van de parlementaire enquêtecommissie *De leerling moet stijgen, de leraar niet dalen* van Jeroen Dijsselbloem komt wel vijf keer de term ontleding voor, maar daar reageren we als sector niet op. We geven geen tegengeluid, we maken geen echte analyse van de ontleding en het probleem dat wij daarmee op ons bordje krijgen, we lijken ons er min of meer bij neer te leggen. Daar verzet ik mij tegen. Alle aandacht gaat naar modieuze

dingen - we willen er zó graag bij horen - en nieuwe technieken.”

Van Duijnhoven: “Jij vindt volksverheffing misschien een ouderwets begrip, maar wij zijn er niet bang voor dat woord in de mond te nemen. Je ziet dat klanten door de bibliotheek steeds meer benaderd worden als consumenten die op zo veel mogelijk prikkels uit zijn. Daar doen wij niet aan mee, wij zijn bewust op zoek naar verdieping.”

Nelissen: “Onze zorg is dat collega’s en soms ook de overheid het verschil niet meer zien tussen consumenten en burgers. Wij zijn geen winkel, we behoren tot het publieke domein en dat brengt een andere verantwoordelijkheid met zich mee.”

Nelissen: “Onder directeuren is veel haantjesgedrag: wie bouwt de grootste en duurste bibliotheek. Daarbij gaat het in het geheel niet om de inhoud. Het is wel eens pijnlijk om te zien hoe groot de rol is van het uiterlijk van de bibliotheek, puur de verpakking.”

Van Duijnhoven: “Je moet *The cult of the amateur* van Andrew Keen eens lezen, daar staat het precies in. Dat iemand een mening heeft, wil niet zeggen dat hij of zij een deskundige is.”

Hans van Duijnhoven mailde de *Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk* een aantal links naar de [website van Bibliotheek Maasland](#) die ingaan op het belang van kwaliteit:

[IGNORANCE IS THE ENEMY](#)

[USE IT OR LOSE](#)

[DE LATTEN VERLEGGEN](#)

[OBAMA EN HET BELANG VAN LEZEN](#)

[ANDREW KEEN](#)

[NOTKER WOLF](#)

[MARCIA LUYTEN](#)

Krant kan baat hebben bij e-bookreaders

The Economist van 14-20 februari stelt vast dat de iPhone van Apple eigenlijk stilletjes de meest gebruikte e-bookreader is geworden.

De aanleiding van deze observatie is de komst van de Kindle, de e-bookreader van internetboekhandel Amazon.

The Economist denkt dat Apple wellicht in staat is, net als bij iTunes voor muziek, een online businessmodel voor e-books te ontwikkelen. Mensen behandelen e-bookreaders en mobiele telefoontoestellen anders dan de pc. Mensen laten betalen voor informatie op de pc lukt niet meer, maar misschien wel op de e-bookreader. *The Economist* meent dat Apple daarvoor een sterkere positie heeft dan Amazon.

Het blad denkt ook dat e-bookreaders misschien nieuwe kansen bieden aan kranten om te komen met een nieuw verdienmodel.

Meer hierover in het artikel: [Well read](#).

Internet Archive grootste digitale bibliotheek?

Wordt Google de grootste digitale bibliotheek ter wereld of gaat het *Internet Archive* van de Amerikaan [Brewster Kahle](#) het winnen? *The Economist* van 7-13 maart wijdt er in zijn *Technology Quarterly* een groot artikel aan.

Kahle streeft naar “universal online access to all knowledge”, iets wat hij als een project voor de heel lange termijn ziet.

Meer in het artikel: [The internet's librarian](#).

Twitteren krijzen in de leegte?

The Economist van 14-20 februari besteedt aandacht aan het feit dat de nieuwste *internet craze* ook het Amerikaanse Congress bereikt heeft. Congresleden zijn aan het twitteren geslagen met hun achterban. Sommigen communiceren echt, maar de meesten promoten alleen maar zichzelf. Republikeinen twitteren meer dan Democraten. De reden zou kunnen zijn dat de Republikeinen nu in de minderheid zijn. *The Economist* hoopt dat zij met hun getwitter niet in de leegte krijzen.

Meer in het artikel: [Tweeting the people](#).

*Reactie***Long Tail geen Long Tale?**

In de vorige Nieuwsbrief maakte ik melding van het bericht dat de Long Tail van muziek tegenvalt. **Jan de Waal** van Bibliotheek Maasland reageerde als volgt:

N.a.v. je nieuwsbrief uit nieuwsbrief

www.netties.be:

**Long Tail bestaat wel degelijk:
eMusic bewijst het**

Enkele weken geleden werd een van de principes van Web 2.0 onderuit gehaald: de stelling dat het veel beter is om weinig te verkopen van veel, dan veel van weinig. Het gaat met andere woorden om niche-markten. Muzieksites zouden in de toekomst niet langer hun grootste verkoop halen uit de tophits, maar uit de massa kleine verkopen van mindere goden. Niet langer tienduizend exemplaren van één tophit, maar tien exemplaren van 1000 verschillende kleine bands. Dat principe werd dus enkele weken geleden onderuit gehaald, toen bekend gemaakt werd dat sites zoals iTunes het nog altijd moeten hebben van de tophits, en dat 10 van de 13 miljoen online nummers nooit gedownload zou worden.(1)

Wij hebben toen onze twijfels uitgesproken bij deze cijfers, in afwachting van meer duidelijkheid over de oorsprong ervan. Want ga je naar sites waar de nadruk ligt op mainstream muziek, dan komen onbekende bands daar uiteraard niet meteen aan de bak. Maar ga je naar sites die gespecialiseerd zijn in beginnende bands, alternatieve muziek, waar de gebruiker geholpen wordt bij het ontdekken van nieuwe muziek, dan zullen die cijfers uiteraard anders zijn.

De muzieksite eMusic

<http://www.emusic.com> heeft ons nu gelijk gegeven. Het heeft cijfers gepubliceerd over haar verkoop, en daaruit blijkt dat de "long tail" wel degelijk bestaat. Bijna 75% van alle muziek die de site aanbiedt, is in het afgelopen jaar minstens één keer gedownload (tegen betaling). Wat dus in tegenspraak is met de conclusie van het bovengenoemde onderzoek, waarbij gesteld werd dat drie

kwart van de online muziek nooit gedownload zou worden.

Je ziet het: cijfers zijn geduldig, en het hangt allemaal af van hoe je het bekijkt...

[http://www.netties.be/v20/toon_artikel.php?id=7754&cat=Nieuw ...](http://www.netties.be/v20/toon_artikel.php?id=7754&cat=Nieuw...)

<http://techdirt.com/articles/20090124/1240213516.shtml>

[http://www.netimperative.com/netimperative/news/2009/january ...](http://www.netimperative.com/netimperative/news/2009/january...)

<http://www.emusic.com>

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 9 organisaties: Biblionet Drenthe, Biblioservice Gelderland, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB), BibliotheekService Centrum Utrecht (BiSC), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD)

De relatie tussen deze 9 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut.

De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren, www.directeuren.net.

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred".

De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u de redacteur op aanspreken.

Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. Graag zelfs. De bibliotheekvernieuwing verdient meer discussie in het openbaar. Reacties worden geplaatst als voornaam, achternaam en (indien aanwezig) functie vermeld worden. Ze kunnen worden gemaïld aan wkeizer@soobbozh.nl.